

Individuátor - individuum alebo vlastnosť?

Pavel Cmorej

V tomto článku by som chcel stručne reagovať na posledný Raclavského (2009) príspevok do našej diskusie o pojme individuátora, uverejnený v tomto čísle *Organonu F*. Vynechám detaily týkajúce sa vzájomných výčítiek o tom, kto komu a v akom bode neporozumel, kto komu čo podsunul alebo kto koho a v čom dezinterpretoval a pod. Odznelo ich už dosť na oboch stranách a všetko nasvedčuje tomu, že pokračovanie v tomto duchu by viedlo skôr k ďalším nedorozumeniam než k vzájomnej zhode názorov. Tým nechcem povedať, že s Raclavského výhradami tohto druhu súhlasím, ale diskusiu o nich nepokladám za nevyhnutnú ani dôležitú (môžeme ju presunúť do korešpondencie). Mali by sme brať väčší ohľad na čitateľov, pre ktorých je taká diskusia stále menej zrozumiteľná a pre väčšinu z nich nezaujímavá.

Myslím, že napriek rôznym odbočkám, podružným poznámkam a vedľajším postrehom, hlavným predmetom príspevku Raclavský (2009) je problém, ktorý avizuje titul tohto článku. Chýba v ňom iba dodatok „v diele P. Tichého“ za prvým slovom. Raclavský sa všemožne snaží čitateľa i mňa presvedčiť, že Tichého veta „*individuum, ktoré je striktné odlišeno od vlastností, ktoré se mu daří instanciovat, není ničím jiným než ryzím individuátorem*“ nie je o *individuu*, ale o *vlastnosti* byť rýdzim individuátorom. Zo state Cmorej (2009) by mohlo byť jasné, že túto interpretáciu neodmietam, hoci ju nepokladám za jedinú, ani za najzaujímavejšiu (podľa mňa Tichý sa explicitne prikláňa k *individuu*ému chápaniu individuátorov). Na s. 253 som napísal, že si nemyslím, že „interpretácia výrazov ‚holé individuum‘ a ‚individuátor‘ ako výrazov označujúcich vlastností, je nekorektná“. V tomto zmysle som sa vyjadril aj na s. 259. Na rozdiel od Raclavského sa však domnievam, že Tichého texty poskytujú presvedčivejšiu a silnejšiu oporu názoru, podľa ktorého jeho individuátor je *individuum* (resp. istá zložka *individua*, čo vysvetlím nižšie). Svedčí o tom viacej miest v jeho prácach, a podľa mňa aj text, na ktorý sa odvoláva Raclavský, a z ktorého pochádza aj vyššie citovaná pasáž. Pripúšťam však, že tento text možno interpretovať, najmä ak ho vytrhneme z kontextu, v pro-

spech koncepcie, podľa ktorej individuátor je vlastnosť indivíduí. Všímnime si niekoľko výňatkov, v ktorých sa Tichý vyjadril jednoznačnejšie. V stati Tichý (2007), ktorú napísal asi roku 1973, nájdeme na s. 424 túto pasáž:

The Venus I have in mind is, I think, roughly what Gustav Bergmann aptly calls a 'pure individuator' and what Miss Anscombe scornfully refers to as a 'bare individual' (implying there are no such things). Venus is, of course, bare not in the sense of lacking properties: indeed, for any relevant property X, Venus instantiates either X or non-X. The planet is bare *underneath* this attire, it is the entity which enters the relation of instantiation with the properties it happens to have while remaining itself, distinct from each property and from any collection of them.

Podľa prvej vety tohto úryvku čistým individuátorom je Venuša, *indivídium*, a nie jej vlastnosť. Posledná veta to potvrdzuje: je to entita (bare individual = pure individuátor), ktorá vstupuje do vzťahu exemplifikácie s kontingentnými vlastnosťami *Venuše*. Vlastnosť byť individuátorom má celkom iné kontingentné vlastnosti ako Venuša. Určite to nie je teleso obiehajúce okolo slnka. Individuátor *Venuše* získame abstrahovaním od jej kontingentných vlastností. Výsledkom tohto aktu je holé *indivídium*, ktorému prislúchajú iba esenciálne vlastnosti *Venuše*. Nie je to teda *vlastnosť* byť individuátorom, ktorá prislúcha každému indivídiumu a má celkom iné esenciálne vlastnosti (iného typu!) ako Venuša. V Tichého neuvverejnenej monografii z roku 1976 čierne na bielom stojí:

Individuals are those bare, simple individuators... (Kap. 3, Časť 18. Epistemic Bases).

Plurál substantíva „individuátor“ svedčí jednoznačne o tom, že individuátory sa tu stotožňujú s indivídiumami. Vlastnosť byť individuátorom je iba jedna. Sotva možno povedať, že v tomto úryvku sa indivíduám predikuje vlastnosť byť individuátorom. Nakoniec jedno svedectvo z monografie Tichý (1988):

It is as a bare individual that Etna enters into the thought that Etna is higher than Vesuvius. It does not bring its natural history along with it, so to speak.

Teda do myšlienky, že Etna je vyššia ako Vezuv, vstupuje Etna ako holé indivídium, a nie všeobecná vlastnosť byť holým indivídiumom (=

individuátorom). Keby jej zložkou bola namiesto Etny vlastnosť byť individuátorom, nebola by to myšlienka, ale holý nezmysel.

Keďže esenciálne vlastnosti tvoria iba časť celého súboru vlastností, ktoré má individuuum v tom-ktorom svetamihu, môžeme povedať, že v určitom zmysle individuátor je zložkou individua, je tou jeho časťou, ktorá sa nachádza pod (underneath) jeho kontingentným odevom. Treba priznať, že Tichého úvahy o individuátoroch a ich vzťahu k individuám nie sú celkom priezračné. Na jednej strane sa individuátory s nimi stotožňujú, na druhej zasa od nich odlišujú (ako to, čo má iba esenciálne vlastnosti). Myslím, že v týchto úvahách sa ontologická rovina nerozlíšene prelína s konceptuálnou. Mali by sme odlišiť reálne individua so všetkými ich vlastnosťami od ich konceptuálneho spracovania v rôznych pojmoch, a to jednak v pojmoch, ktoré ich vyčleňujú výlučne pomocou ich esenciálnych vlastností, jednak v pojmoch, ktoré zachytávajú aj niektoré ich kontingentné vlastnosti.

Samozrejme, všetky holé individua majú niečo spoločné, a to vlastnosť byť holé totožnú s vlastnosťou byť individuátorom. To znamená, že ak existujú holé individua či individuátory, tak existuje aj ich *vlastnosť byť holé totožná s vlastnosťou byť individuátorom*. Táto vlastnosť je funkcia, ktorá každému svetamihu priradzuje množinu všetkých individuí, lebo podľa Tichého každé individuuum je holé. Tá istá funkcia zodpovedá aj triviálnej vlastnosti byť individuom. Máme tu teda tri názvy pre tú istú funkciu: „býť holé“, „býť individuátorom“ a „býť individuom“. Nech HI, RI a In sú ich skratky označujúce konštantnú funkciu, ktorá každému svetamihu priradzuje celé univerzum individuí. Keďže platí, že HI, RI, In označujú tú istú funkciu, mali by platiť aj totožnosti $HI = RI = In$, z čoho vyplýva, že totožné sú aj trivializácie 0HI , 0RI a 0In , v ktorých sa operácia trivializácie aplikuje na túto funkciu.

Nepochopil som, prečo Raclavský (2008), ktorý prijal „Tichého ztotožnení“ $RI = HI$ (s. 497), napriek tomu tvrdí, že pojmy-konstrukcie 0HI , 0RI sú rôzne. Objasňuje to tým, že 0HI patrí do iného systému ako 0RI . Vzápätí však dodáva, že „objekty determinované oboma pojmy-konstrukciami jsou identické“, čiže $HI = RI$, takže nechápem, čím sa líši konštrukcia 0HI od 0RI . Bez bližšieho určenia pojmových systémov, do ktorých pojmy 0HI , 0RI patria, je tvrdenie o ich rôznosti prinajmenej otázne. V našej diskusii sa týmto problémom nemusíme ďalej za-

oberať. Odpoveď na otázku, či individuátor je vlastnosť alebo individuuum, od neho vôbec nezávisí.

Prikláňam sa k názoru, že Tichého pojem individuátora možno explikovať jednak ako holé *individuuum* (v jeho zmysle!), jednak ako *vlastnosť*, ktorá prislúcha každému individuuum v každom svetamihu. Táto *vlastnosť*, totožná s HI a In, je triviálna a preto nezaujímavá. Domnievam sa, že väčšiu pozornosť si zaslúži individuové chápanie individuátorov a *pojmy* (konštrukcie), ktoré konštruujú individuové individuátory alebo vlastnosť byť individuátorom. Raclavský sa vo svojich prácach zamerával na *pojem* individuátora v zmysle vlastnosti, teda na to, čo majú individuové individuátory spoločné. Mňa viac zaujíma, čo je pre jednotlivé holé individuá v Tichého zmysle špecifické.

Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
filoorgf@savba.sk

Literatúra

- CMOREJ, P. (2006): Holé individuá a predikácia. In: Zouhar, M. (ed.): *Jazyk z pohľadu sémantiky, pragmatiky a filozofie vedy*. Bratislava: Filozofický ústav SAV, 137 – 161.
- CMOREJ, P. (2009): Individuá a ich individuátory. *Organon F* 16, č. 2, 250 – 262.
- RACLAVSKÝ, J. (2008): Ryzí individuátory a holá individua. *Organon F* 15, č. 4, 493 – 507.
- RACLAVSKÝ, J. (2009): K ryzím individuátorům. *Organon F* 16, č. 2, 400 – 405.
- TICHÝ, P. (1976): *Introduction to Intensional Logic*. University of Otago. Nepublikovaný rukopis dokončený r. 1976, ktorý má vyše 700 strán.
- TICHÝ, P. (1988): *The Foundations of Frege's Logic*. Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- TICHÝ, P. (2007): On Describing. *Organon F* 14, No. 4, 423 – 469. (Stať z pozostalosti napísaná asi roku 1973).